

УДК 378:373.2

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ДОШКІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ: СТРАТЕГІЯ ЗМІН

Беленька Г.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті подано загальні відомості про кафедру дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка. Представлено наукову тему кафедри, висвітлено протиріччя, що спричинили її актуальність та розкрито концептуальні підходи реалізації поставлених викладачами кафедри завдань.

Ключові слова: спеціальність «Дошкільна освіта», фахова підготовка, стратегія змін.

Постановка проблеми. За висловом фундаторки національної системи дошкільного виховання в Україні – Софії Русової, «нація народжується коло дитячої колиски» [5]. Саме в ранньому дитинстві формуються основи світосприйняття і світорозуміння, закладаються базові цінності особистості. Надзвичайно важливою справою в цей період є виховання малюка в родині, а надалі й у суспільних освітніх закладах. Переосмисленням ролі раннього й дошкільного періоду дитинства для розвитку особистості пояснюється підвищена увага соціуму до підготовки фахівців для дошкільної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вихователів дітей дошкільного віку в Україні готують у вищих навчальних закладах II–IV рівнів акредитації, організаторів дошкільної освіти та майбутніх викладачів дошкільної педагогіки, дитячої психології та фахових методик – у вищих III–IV рівнів акредитації. Кожен навчальний заклад має свій досвід роботи щодо забезпечення якісної підготовки фахівців зі спеціальності «Дошкільна освіта» і постійно знаходиться в пошуку шляхів оптимізації й вдосконалення цього процесу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Спираючись на досягнення сучасної науки, кафедра дошкільної освіти обрала власну стратегію роботи зі студентами, суть якої випливає з місії Університету Грінченка: «Сприяти кожному в цілісному розвитку і лідерському становленні, служити людині, громаді, суспільству». Тактика полягає у побудові освітнього процесу на основі досліджень, заміні традиційних форм навчання новими – оглядовими, комплексними, бінарними лекціями, практикумами взаємонавчання, історичними, проблемними й творчими студіями, майстернями, тренінгами, фаховими винахідницькими бюро тощо), що ґрунтуються на сучасному, практико орієнтованому змісті навчальних дисциплін.

Мета статті полягає в розкритті концептуальних підходів реалізації підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кафедра дошкільної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка готує фахівців з дошкільної освіти від початку його заснування, а історія університету налічує понад 140 років. Розпочиналася вона з другої половини XIX сторіччя створенням у Києві Вчительських курсів. Впродовж наступних років відбулося декілька реорганізаційних змін і з 2010 року Київський університет імені Бориса Грінченка став закла-

дом IV-го рівня акредитації. Багаторічні освітні традиції Університету вдало поєднуються із сучасними інноваційними підходами до підготовки фахівців: навчання орієнтоване на сучасні європейські стандарти освіти, міжнародну співпрацю, розвиток студентського самоврядування знаходиться у пріоритеті. Загалом в Київському університеті імені Бориса Грінченка навчається понад 8,5 тисяч студентів, з них більше 2 тисяч у Педагогічному інституті, який є одним з його найбільших підрозділів.

Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка було створено у вересні 2010 року після реорганізації Інституту дошкільної, початкової і мистецької освіти в два інститути: Педагогічний інститут та Інститут мистецтв. Кафедра дошкільної освіти, що є структурною одиницею Педагогічного інституту, налічує у своєму складі 19 осіб. З них – 2 доктори наук, 14 кандидатів наук, 3 викладачі. Серед них – автори Базового компонента дошкільної освіти (БКДО) – Г. Беленька, О. Коваленко, М. Машовець, підручників і навчальних посібників для студентів вищих навчальних закладів – Г. Беленька, К. Волинець, О. Лінник, М. Машовець, Н. Мельник, Н. Стаднік, навчальних посібників для дошкільних закладів – Г. Беленька, М. Машовець, О. Половіна, О. Стаєнна, І. Товкач.

Колективом кафедри, під керівництвом ректора Університету – доктора філософських наук, академіка НАПН України Віктора Олександровича Огнев'юка у 2016 році була створена Освітня програма для дітей від двох до семи років «Дитина» (затверджена МОН Україна), за якою працює більшість дошкільних навчальних закладів України. Загалом ця програма діє в освітньому просторі України більше ніж чверть століття. Ініціатором створення творчої групи для підготовки першого варіанту програми у 1990 році була доцент Київського міжрегіонального інституту удосконалення вчителів (нині – Київський університет імені Бориса Грінченка), кандидат психологічних наук, один з провідних дитячих психологів України – Олена Василівна Проскура. З кожним наступним виданням програма «Дитина» змінювалась у відповідності до: 1) сучасних наукових підходів, потреб та інтересів дітей дошкільного віку; 2) вимог соціуму та запитів батьків вихованців. Останнє видання було змінено вибудовано за лініями БКДО та принципове відрізнялося від попередніх підходами до побудови освітнього процесу в дошкільному закладі освіти.

У змісті розділів програми яскраво прослідковуються закладені авторами ідеї ком-

петентнісного підходу, показано, яким чином різні види діяльності дитини дошкільного віку мають впливати на розвиток її ключових компетенцій: комунікативної, практично-творчої, здоров'язбережельної, соціальної. Принципи побудови Програми «Дитина» (видання 2016 року) дали змогу авторському колективу реалізувати позицію співпраці, уваги й поваги педагогів ДНЗ до запитів сім'ї, взаємодії й партнерства у стосунках «дитина – вихователь», професійної відповідальності всіх учасників педагогічного колективу за якість освітнього процесу. Особливістю змісту Програми стала «дешколяризація», інакше кажучи, спрямованість на розвиток дітей, а не цілеспрямована підготовка їх до школи. Автори наголосили, що важливішим є розвиток інтересу дитини до пізнання, активності, допитливості, формування емоційного досвіду, відкритості до взаємодії й спілкування з оточуючим світом, ініціативності, готовності до експериментування, відповідальної самостійності, впевненості у власних можливостях, ціннісним ставленням до себе та оточуючого світу.

З науковими доробками викладачів кафедри студентів спеціальності «Дошкільна освіта» знайомлять з першого курсу навчання, залучаючи до роздумів над проблемами сучасного дошкільця і проведення індивідуальних міні-досліджень. Формування творчого інтересу до педагогічної професії розпочинається з перших днів навчання першокурсників. Цьому сприяє, насамперед, атмосфера позитивної орієнтації на педагогічну професію, педагогічну творчість, про створення якої дбає професорсько-викладацький склад Київського університету імені Бориса Грінченка.

Надалі дослідницька робота студентів продовжується в інших формах: експрес-дослідженнях в межах навчальної дисципліни, роботі наукових студій, підготовці наукових проектів, конкурсних і кваліфікаційних робіт тощо. Результатом є педагогічні сайти, навчальні посібники (в тому рахунку й електронні) для малюків, вихователів і батьків дітей дошкільного віку, авторські дидактичні матеріали, літературні твори для дітей, електронні каталоги та інше.

Для реалізації наукового й творчого потенціалу студентів у Педагогічному інституті є потужна навчально-матеріальна база: обладнані мультимедійними комплексами лекційні аудиторії, 7 комп'ютерних класів, окремий комп'ютерний комплекс для реалізації інноваційної моделі Е-навчання «1 учень – 1 комп'ютер», сучасна бібліотека з читальною залом, обладнана зала ритміки, актова й спортивна зали тощо. У аудиторіях і коридорах студенти мають вільний доступ до Wi-Fi, а лекції, завдяки розробленим викладачами електронним навчальним курсам (ЕНК), можуть слухати й у дистанційному режимі. Неповторну атмосферу в навчальному корпусі створюють експозиції Музею українського побуту, а на території – фруктовий сад, висаджений викладачами і студентами та витвір дизайнерського мистецтва – закритий внутрішній дворик з екзотичними рослинами.

На основі аналізу існуючих протиріч між значущістю професії вихователя для суспільства та сформованим іміджем професії в сучасному українському соціумі; змістом підготовки

майбутніх фахівців дошкільної галузі та інтересами й потребами дітей ХХІ сторіччя; рекомендаціями психологів до врахування вікових особливостей дітей в організації дорослими їхньої діяльності та запитам батьків дітей дошкільного віку до досягнення дітьми дошкільної зрілості; невідповідністю форм організації навчання запитам сучасних студентів, була сформульована наукова тема кафедри дошкільної освіти: «Нова стратегія підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку».

При розробці теоретичних засад кафедрального дослідження викладачами було проаналізовано низку робіт українських науковців – В. Огнев'юка (концептуальні засади сучасної вищої освіти), Л. Артемової (організація процесу фахової підготовки вихователів в Україні та за кордоном), Г. Беленької (формування професійної компетентності майбутніх вихователів), А. Богущ (методичні аспекти фахової підготовки), О. Вацак (підготовка майбутніх вихователів до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки), Т. Величко (підготовка майбутніх вихователів до формування ціннісних орієнтацій у старших дошкільників), І. Дичківської (інноваційні технології фахової підготовки), Т. Жаровцевої (підготовка вихователів до роботи з неблагополучними сім'ями), Т. Поніманської (зміст підготовки фахівців дошкільної галузі), О. Рейпольської (проблеми виховання дошкільників у сучасних умовах), С. Сисоевої (творчий розвиток особистості в процесі навчання у ВНЗ), І. Таран (використання новітніх інформаційних технологій в процесі підготовки педагогів дошкільної галузі), М. Олійник (порівняльний аспект фахової підготовки) та ін.

Тема розрахована на досить тривалий термін – 5 років, оскільки вирішити актуалізовану проблему «з розбігу», швидко, поквапцем просто неможливо. Необхідно проаналізувати тенденції розвитку соціуму, емоційно-вольову та пізнавальну сферу сучасних дошкільнят, запити суспільства до особистості дошкільного педагога, запити батьків до дошкільного закладу освіти, ресурси вищих закладів освіти у яких здійснюється підготовка фахівців для дошкільної галузі, мотивацію та стимульні механізми навчання студентів.

Висновки з даного дослідження. Після проведення констатувального етапу дослідження, результати якого будуть представлені в окремій колективній публікації, кожен з викладачів кафедри обрав власну підтему в межах загального дослідження. Напрями цих досліджень презентовані у даному збірнику.

Різноплановість змісту індивідуальних досліджень викладачів підкреслює внутрішню цілісність позиції кафедри, її спрямованість на впровадження новітніх і розробку авторських сучасних технологій фахової підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта».

Червоною ниткою, що проходить через усі дослідження викладачів кафедри є думка про те, що лише творчі, мобільні особистості будуть упевнено дивитися у майбутнє. Саме такі фахівці, розраховуючи на свою здатність імпровізувати в ситуації, якої не було раніше, будуть ефективно вирішувати питання, які поставить перед ними час і суспільство.

Список літератури:

1. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу / Г. В. Беленька: монографія. – К.: Університет, 2011. – 320 с.
2. Машкіна Л. А. Професійна підготовка майбутніх фахівців з дошкільної освіти в процесі педагогічної практики / Л. А. Машкіна // Наукові записки кафедри педагогіки. – Випуск XXVIII. – Харків, 2012. – С. 129-136.
3. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку (світоглядно-методологічний аспект): автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В. О. Огнев'юк. – К., 2003. – 36 с.
4. Рейпольська О. Д. Проблеми виховання дошкільників в сучасних умовах / О. Д. Рейпольська // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – Вип. 4. – С. 32.
5. Русова С. Вибрані педагогічні твори / С. Русова. – К.: Освіта, 1996. – 304 с.
6. Сисоева С. О. Теорія і практика вищої освіти: навч. посібник / С. О. Сисоева, І. В. Соколова. – Київ – Маріуполь, 2016. – 338 с.
7. Таран І. Б. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування математичної компетентності дітей засобами інформаційно-комунікаційних технологій / І. Б. Таран // Science and Education a New Dimension: Society for cultural and scientific progress in central and eastern Europe. – Budapest. – Vol. 2. – March 2013. – С. 30-33.

Беленькая А.В.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

**ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ ДОШКОЛЬНОЙ ОТРАСЛИ:
СТРАТЕГИЯ ПЕРЕМЕН****Аннотация**

В статье приводятся общие сведения о кафедре дошкольного образования Педагогического института Киевского университета имени Бориса Гринченко. Представлена научная тема кафедры, освещены противоречия, явившиеся причиной ее актуальности и раскрыты концептуальные подходы к реализации поставленных преподавателями кафедры задач.

Ключевые слова: специальность «Дошкольное образование», профессиональная подготовка, стратегия изменений.

Bielienka H.V.

Borys Grinchenko Kyiv University

PROFESIONAL TRAINING OF PRESCHOOL TEACHERS: STRATEGY OF CHANGES**Summary**

General information about the Chair of pre-school education of Pedagogical institute in Kyiv Borys Grinchenko University is actualized in the issue. The scientific theme of the Chair is presented in the article, the main contradiction, that provoked its actuality is distinguished. Conceptual basis of distinguished by Chair's staff tasks realization are described in the issue.

Keywords: «pre-school education» specialty, professional training, strategy of changes.